

Collectieplan vzw Heemkundige Kring “de Semse”

Inleiding

De tijd is voorbij dat een collectie werd opgebouwd zonder stil te staan bij wat de collectie is en welke doelstellingen wenselijk zijn. In een open organisatie zoals “de Semse” is dat nog noodzakelijker. De vrijwilligers en betrokkenen moeten vlot kunnen begrijpen welke richting de vereniging uit wil met haar collectie. Omdat niet altijd mondeling toelichting gegeven kan worden, is het daarom des te belangrijker om op papier neer te schrijven wat vandaag van belang is. Tegelijk willen we ook open staan voor nieuwe inzichten, nieuwe tendensen,... De wereld verandert zonder onderbreken. Datzelfde geldt voor de heemkundige kring en zijn collectie. Niettemin schetst dit collectieplan vandaag het kader voor toekomstige ontwikkelingen. Het is bedoeld voor iedereen die meer wil weten over de achtergrond van de verzameling en de motieven voor het huidig collectiebeleid.

Missie

De Heemkundige Kring de Semse, VZW. is een vereniging :

- die de getuigenissen van de mens en zijn omgeving in Zemst en omstreken verzamelt, beheert, behoudt, onderzoekt, presenteert en daarover informeert;
- die haar medewerking verleent aan de gemeente Zemst voor alle opzoekingen inzake heemkunde, genealogie, geschiedenis en archeologie met betrekking tot Zemst en aan andere activiteiten van gezegde gemeente in voornoemde domeinen ;
- die alle vrijwilligers met interesse voor het lokale erfgoed wil samenbrengen en ondersteunen in hun zoektocht naar informatie.

Positionering

Op het grondgebied van Zemst zijn er verschillende organisaties die erfgoed beheren. Een voorname speler betreft de gemeente Zemst. Zij beheert het eigen gemeentearchief. Daarnaast bevat de collectie ook verzamelingen, fotocollecties, literatuur en documentatie in verband met de geschiedenis van Zemst. Een gedeelte van het gemeentearchief bevindt zich in het Rijksarchief. Andere openbare archieven, zoals kerkfabrieken, OCMW, vredegerecht, zijn minder toegankelijk of bevinden zich in het Rijksarchief. In de omliggende gemeenten zijn er uiteraard ook openbare archieven met informatie relevant voor Zemst, zoals bijvoorbeeld het Stadsarchief Mechelen of het Aartsbisschoppelijk Archief te Mechelen.

Daarnaast zijn er ook heel wat privaatrechtelijke collecties. Naast de heemkundige kring is er in Zemst echter geen organisatie met een erfgoedwerking of dat is slechts beperkt. De kring wenst zich niet alleen te richten op de collecties die zich in het eigen beheer bevinden, maar wil/wenst ook alle erfgoed in de gemeente te behartigen.

Buiten het grondgebied van de gemeente zijn er een aantal organisaties die informatie hebben met betrekking tot de geschiedenis van Zemst. Dat zijn bijvoorbeeld documentatiecentra van heemkundige kringen die de focus leggen op hun eigen werkgebied. Daarbij gebeurt het wel eens dat men informatie heeft die zowel op dat eigen werkgebied alsook voor Zemst relevant kan zijn. Ook zijn er uiteraard overheids- of erfgoedinstellingen met gegevens die voor Zemst interessant kunnen zijn.

De collectie van de kring focust zich op de lokale geschiedenis. Voor deelcollecties vertaalt dat zich soms naar andere dimensies:

- Voor de genealogische en heemkundige publicaties: de regio rond Zemst en Zemst
- Gelegenheidsdrukwerk (zoals doodsprentjes): de regio rond Zemst en Zemst.
- Beeldmateriaal: Zemst
- Voorwerpen: Zemst + mogelijkheid tot voorstellen van hoe het was in Zemst
- Privaatrechtelijke archieven: Zemst
- Databanken van gegevens in andere archieven: Zemst

De kring heeft de ambitie om aan de ene kant het lokale erfgoed zelf te beheren en zo de plaats te zijn voor wie meer wil weten over de geschiedenis van Zemst. Daartoe stelt ze de informatie die ze beheert ter beschikking via publicaties, tentoonstellingen, originele documenten, enzovoort. Aan de andere kant wil ze door voorwerpen te tonen ook toelaten dat men zich een beeld kan vormen van hoe het vroeger was in Zemst. Tegelijk wil de kring ook advies verstrekken bij het beheer van andere collecties in de gemeente. Op die manier wil de kring de centrale plaats zijn voor iedereen met interesse in het lokale verleden.

1. De collectie op hoofdlijnen

Wanneer we anno 2016 een visie willen formuleren op de collectie van de heemkundige kring, vertrekken we niet van een onbeschreven blad. De voorgeschiedenis op zich is niet alleen interessant, maar bepaalt ook mee wat de ambitie vandaag en morgen kan/mag/moet/... zijn.

1.1. Collectiebeschrijving

De collectie richt zich op het documenteren van de geschiedenis van het werkgebied. Zij bestaat zowel uit voorwerpen en documenten die in Zemst worden aangetroffen als uit publicaties. Die publicaties richten zich zowel op de geschiedenis van Zemst of laten toe om die te kunnen plaatsen.

1.2. Collectiegeschiedenis

De heemkundige kring De Semse werd opgericht in 1985 onder impuls van de gemeente Zemst. Het werkgebied richt zich voornamelijk op de gemeente Zemst en haar deelgemeenten Elewijt, Epegem, Hofstade en Weerde (fusie 1976). Niet alle delen van dit werkgebied hebben dezelfde voorgeschiedenis, daar grenzen al eens wijzigden. Elewijt en Perk waren eeuwenlang met elkaar verbonden, enerzijds op kerkelijk vlak, anderzijds op bestuurlijk vlak, wat zich onder meer uitte in de gemeenschappelijke schepenbank voor de twee dorpen. Tijdens de Franse revolutie werd deze band verbroken. Hofstade hoorde vroeger bij Muizen (vandaag Mechelen) en werd pas in 1870 een zelfstandige gemeente. De Hevermolen, nu op het grondgebied van Hofstade als gevolg van een grenswijziging, stond vroeger op het grondgebied van Hever (Boortmeerbeek). De parochie Zemst-Laar ligt gedeeltelijk op Hombeek (Mechelen).

Binnen de collectie wordt de nadruk gelegd op het huidige grondgebied van de gemeente. Gezien de voorgeschiedenis hebben bepaalde delen van buurgemeenten echter een bijzondere aandacht, omdat ze een grote band hebben met Zemst. De kring heeft ook een bijzondere aandacht voor collecties buiten het werkgebied maar met een link naar het werkgebied. In vroegere tijden hadden, zoals overal, talrijke heren, kloosters, particulieren,... een band met het werkgebied. Soms kan men dan ook informatie vinden in een collectie op relatief grote afstand. De grenzen van vandaag zijn daarom slechts richtinggevend.

De collectie is sinds de oprichting van de heemkundige kring geleidelijk tot stand gekomen. Bij jaarlijkse evenementen werd een bepaald thema uitgewerkt en documentatie daarrond verzameld. Allerhande voorwerpen werden spontaan binnengebracht en gewoon in depot geplaatst. Sommige hiervan werden door de heemkundige kring gebruikt om tentoonstellingen te stofferen. Er werden nooit voorwerpen aangekocht. De andere deelcollecties (tijdschriften, enz.) zijn in de loop der jaren (vanaf 1985) tot stand gekomen. Sinds 2010 is er een permanente tentoonstelling rond de thema's Bos van Aa en Rijkswacht. Sinds 2013 is dit ook het geval voor de thema's Middeleeuwen en Romeinse Vicus. Deze laatste bevat materiaal uit de archeologische opgraving van een Romeinse nederzetting te Elewijt uit de 1ste tot de 4de eeuw na Chr.

1.3. Collectieomvang en indeling in deelcollecties

De collectie werd opgedeeld in vier onderdelen: archieven, publicaties, voorwerpen en beeldmateriaal. Die indeling is het gevolg van de wijze waarop die zaken beschreven en ontsloten kunnen worden. Voor elke deelcollectie wordt een verantwoordelijke aangesteld door het bestuur. De deelcollectieverantwoordelijken pogen 4 keer per jaar overleg te plegen over de collectie.

In de loop van zijn bestaan heeft de eigen vereniging heel wat documenten voortgebracht. Daarbij is een verscheidenheid aan documenten aan te treffen: statuten, ledenlijsten, huurovereenkomsten, briefwisseling, tentoonstellingsdossiers, jaarrekeningen enzovoort. Bijzonder zijn de verschillende publicatiekanalen die hierin ook opgenomen zijn: nieuwsbrief, tijdschrift, boeken en dergelijke. Naast het eigen archief werden ook een beperkt aantal verenigingsarchieven (bijvoorbeeld KWB Elewijt, Harmonie Weerde, Milac Elewijt,...) opgenomen.

Van in het begin werd ingezet op de uitbouw van een documentatiecentrum. Recent werden voor de publicaties twee onderdelen onderscheiden: de genealogische en heemkundige collectie. In de eerste ligt de focus op onderzoek naar de eigen familiegeschiedenis. In de heemkundige collectie komt de lokale geschiedenis meer naar voor. In beide collecties bevinden zich zowel boeken, tijdschriften, gelegenheidsdrukwerk, en dergelijke.

Een collectie beeldmateriaal werd afgesplitst omwille van de bewaaromstandigheden die afwijken van de vorige. Bovendien kan het beeldmateriaal zowel vanuit een archief als documentatiecontext opgenomen zijn.

De kring beschikt ook over een voorwerpencollectie. Die is samengesteld uit schenkingen die de lokale geschiedenis beter kunnen tonen. Omwille van de verschillende vereisten aan hun objectbeschrijving kan men twee grote onderdelen onderscheiden: de archeologische voorwerpen en andere voorwerpen (bijvoorbeeld kledij, landbouwwerktuigen,...).

De voorwerpen kunnen nog opgedeeld worden in de eigen collectie en die van anderen. De eigen collectie is op te delen in verschillende deelcollecties.

1.4. Collectieprofiel

Via zijn collectie wil de kring in de eerste plaats de lokale geschiedenis behouden, documenteren en tonen. Dat laatste gebeurt via verschillende kanalen. (tijdelijke tentoonstelling, permanente opstelling, publicaties,...)

Publicaties worden uit een ruimer geografisch gebied opgenomen. De grenzen van de gemeente zijn immers niet altijd gelijk aan die van de leefgemeenschap. Heel wat publicaties bevatten dan

ook informatie die betrekking heeft op Zemst. Omdat er keuzes dienen gemaakt te worden, werd voor heemkundige tijdschriften en jaarboeken een selectie gemaakt op basis van de afstand met Zemst.

De samenstelling van de deelcollectie voorwerpen maakt dat de cultuurhistorische waarde verder gaat dan lokaal of regionaal belang. Veel voorwerpen tonen hoe het was in Zemst, maar werden ook op grotere afstand gebruikt. Bij goed beheer worden de voorwerpen vanzelf oud en exemplaren van dezelfde soort buiten het museum worden steeds zeldzamer (vooral waar het gaat om gebruiksvoorwerpen).

1.5. Collectiewaardering

De meeste voorwerpen en publicaties zijn niet bijzonder uniek, maar tonen de geschiedenis in Zemst. De grote meerwaarde ligt volgens de heemkundige kring in het aanbieden van die voorwerpen of informatie aan wie in Zemst woont. Tegelijk is de emotionele waarde van sommige zaken wel heel erg groot, omdat er een grote persoonlijke band aanwezig kan zijn. Uitzonderlijk in de collectie zijn de Romeinse munten.

De aanwezige archieven zijn per definitie uniek materiaal. De archieven van privaatrechtelijke aard vinden bij de kring vaak de beste bewaarplaats.

Heel wat interessant erfgoed is bedreigd. Wanneer mensen verhuizen, dient vaak een gedeelte afgestoten te worden. Daarbij neemt men vaak de beslissing om het erfgoed te vernietigen. De kring wil informeren over de waarde van het erfgoed en desgewenst optreden als mogelijke bewaarplaats van het erfgoed. Hoe dan ook staat de beste bewaring voorop.

1.6. Kerncollecties

Binnen de collectie van de kring wordt bijzonder veel waarde gehecht aan unieke documenten die informatie leveren betreffende de geschiedenis van Zemst. Zo worden de archieven beschouwd als de kern van de huidige collectie.

Omwille van de frequentie waarop ze geraadpleegd worden, beschouwt de kring ook het gelegenhedsdrukwerk, de gebruiksvoorwerpen en de foto's als kern van de collectie.

2. Collectievorming

2.1. Visie op de collectie

Doelstelling van de kring is allereerst het beheer en behoud van het erfgoed van privaatrechtelijke organisaties en personen uit Zemst te verbeteren. De kring staat open voor aanvullingen die de collecties doen uitbreiden. Tevens wordt gelet op aanwinsten die de belangstelling voor de heemkundige kring en Zemst verhogen. Ofschoon beheer van cultureel erfgoed voorop staat, wordt het publiek aspect niet uit het oog verloren.

2.2. Verzamelen

a. Actief verzamelbeleid

De kring voorziet een beperkt budget zodat publicaties uit Zemst en omgeving aangekocht kunnen worden. Voor periodieke publicaties (tijdschriften en jaarboeken) wordt bij voorkeur gewerkt met ruilabonnementen.

Een aankoop gebeurt enkel definitief na goedkeuring van het bestuur. Een aankoop wordt door de respectievelijke deelcollectieverantwoordelijke voorgesteld en gemotiveerd. Voor terugkerende aankoop (zoals een abonnement op een tijdschrift) wordt een lijst opgemaakt waarvoor niet telkens de goedkeuring gevraagd dient te worden.

Voor aankopen bij hoogdringendheid kan een deelcollectieverantwoordelijke, bestuurslid,... op eigen risico optreden. Dat betekent dat het bestuur altijd kan beslissen om de aankoop niet te doen.

b. Passief verzamelbeleid

De kring ontvangt nu en dan voorwerpen, publicaties, afbeeldingen en archieven. Bij elke schenking wordt afgewogen of zij een meerwaarde betekenen voor de collectie. In het ideale scenario wordt bij de overhandiging samen met de schenker kort overlopen of hij/zij extra informatie kan verstrekken over het voorwerp, de foto, enzovoort. Zo kan de context beter behouden blijven. Zeker in het geval van gebruiksvoorwerpen of foto's zonder gemakkelijk aan te wijzen locatie is dat van belang. Bij elke schenking wordt een fiche ingevuld die moet toelaten om die informatiestroom gestructureerd en uniform te laten verlopen.

Het spreekt voor zich dat schenkingen geweigerd kunnen worden op basis van hun kwaliteit. Op die manier willen we vermijden dat de collectie wordt aangetast door bijvoorbeeld schimmels, houtworm,... . Het is echter ook van belang om te waken over de beschikbare ruimte, zodat we kunnen opnemen wat echt beantwoordt aan de doelstellingen van de kring.

In de schenkingsakte wordt vermeld dat het museum vrijelijk over de schenking kan beschikken. Voor het uitbreiden van de collectie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Elke nieuwe aanwinst moet het weefsel van de collectie in inhoudelijk opzicht kunnen verdichten en verdiepen. Er wordt in principe geen geheel nieuw verzamelterrein geformuleerd, los van de bestaande collectie die zich op Zemst richt.
- Kwaliteit en inhoud gaan boven kwantiteit en vorm. Bij het museale verwervingsbeleid wordt de focus gelegd op topstukken en sleutelstukken. Zo is het wenselijker eens in de vijf jaar een zaalstuk verwerven, dan jaarlijks twintig objecten aan het depot toevoegen.
- Het versterken van de context van sleutelstukken, topstukken en basisthema's blijft belangrijk; daar wordt actief op verzameld.
- Hedendaagse geschiedenis wordt niet verzameld. De 'zeef van de tijd' moet op termijn uitwijzen wat er van de huidige tijd alsnog in de museale collectie terecht zou moeten komen. Het museum zal op dat keuzeprocess niet anticiperen. Uitzondering kan zijn dat we iets opnemen omwille van de voorstelling van de collectie (het tonen van vandaag en vroeger)

2.3. Selecteren en afstoten

Alles wat direct of indirect verbonden kan worden aan de kerncollecties wordt bewaard (geëxposeerd of in depot).

a. Selecteren

Niet alles wat wordt aangeboden aan de kring, is ook op te nemen in de collectie. Sommige voorwerpen of publicaties wijken te ver af van de doelstellingen van de kring. Daarnaast dient

steeds voor ogen gehouden te worden dat we ruimte dienen te voorzien voor collecties die zich nog niet bij de kring bevinden.

In 2015 was er een selectie bij de heemkundige publicaties op basis van de geografische omschrijving waar de collectie zich op richt.

Worden opgenomen in de collectie:: boeken en tijdschriften in eigen beheer;, boeken en tijdschriften van andere verenigingen van Zemst; heemkundige boeken en tijdschriften van aangrenzende gemeenten, Vlaam-Brabant en Heemkunde Vlaanderen; boeken handelend over Zemst of over een aspect dat kan gelinkt worden aan Zemst. De ruilabonnementen die buiten deze selectie vallen worden na twee jaar afgevoerd.

b. Afstoten en vernietigen

Wat niet tot de collectie behoort, wordt afgestoten. Daartoe dient de deelcollectieverantwoordelijke een met redenen omkleed voorstel ter bespreking voor te leggen aan de vergadering van deelcollectieverantwoordelijken. Indien deze vergadering daartoe beslist, is het de respectievelijke deelcollectieverantwoordelijke die ook de afstoting van begin tot einde opvolgt.

Bij een afstoting hanteert het museum een voorrangprocedure (eerst andere erfgoedcollecties, dan verkoop aan privépersonen, tenslotte vernietiging). Binnen de vereniging zal men een interne lijst maken van partners die worden gecontacteerd bij afstoting of doorverwijzing. De kring hecht bij het zoeken van een nieuwe bestemming ook belang aan de toekomstige mogelijkheid voor het grote publiek en de kring om die afgestoten delen van de collecties te raadplegen. Die methodiek wordt ook aangewend bij voorwerpen die niet opgenomen worden in de collectie. Indien afstoten niet lukt zonder vernietigen, kan de vergadering van deelcollectieverantwoordelijken in het belang van de collectie daartoe beslissen. Objecten, die zich in slechte toestand bevinden en de rest van de collectie daardoor bedreigen, worden na onderzoek vernietigd. Dat is het enige criterium voor wat betreft vernietigen waarbij geen herbestemming wordt gezocht.

Soms kan het dat exemplaren worden afgestoten, omdat zij vervangen kunnen worden door een beter exemplaar. Dit geldt zeker voor publicaties. Elke afstoting wordt gedocumenteerd. De documenten worden bewaard in het archief van de kring. Uiteindelijk geeft de vergadering van deelcollectieverantwoordelijken het beslissende oordeel.

3. Behoud en beheer

De behoudstaak omvat: alle handelingen om een object, publicatie,... te conserveren. Twee verschillende manieren van conserveren worden onderscheiden:

- Preventieve conservering: voorwaarden scheppend (preventief beleid), bescherming van het object zonder dat het object behandeld wordt.
- Actieve conservering: werkzaamheden t.b.v. het behoud van het object waarbij het aangetaste object wordt behandeld.

In eerder uitzonderlijke gevallen gaat de kring ook over tot restauratie. Daartoe kan enkel overgegaan worden op advies van de deelcollectieverantwoordelijke en na beslissing van het bestuur.

3.1. Conservering

Preventieve conservering is gericht op het scheppen van een zo goed mogelijke omgeving voor het bewaren en exposeren van de collectie. Netheid, klimaatbeheersing en permanente controle vormen daarbij belangrijke onderdelen. De deelcollectieverantwoordelijke neemt hier het initiatief.

a. Netheid

Vloeren zowel als vitrines, kasten, vensters en plinten worden zoveel mogelijk schoon gehouden en vrij van stof. Bij het poetsen wordt met grote aandacht ook gekeken welke insecten of sporen van levende organismen er aangetroffen worden. Honden of andere levende dieren hebben geen toegang tot het museum of documentatiecentrum. Ook bloemen en planten mogen niet aanwezig zijn. Bezoekers wordt verzocht (natte) overjassen in de gang op te hangen teneinde vocht, schimmels en stof te weren. Eten en drinken beperkt zich tot de cafetaria.

b. Preventieve ingrepen

In 2015 volgde een groot aantal vrijwilligers van de kring de Cursusreeks 'Mijn collectie, onze wereld' van Heemkunde Vlaanderen en de provincie Vlaams-Brabant. Tijdens de derde cursus werd ingegaan op de bewaring van archief en documentatie. Op basis van die cursus zal in 2016 per schadefactor nagekeken worden welke maatregelen kunnen genomen worden. Dat zal samenhangen met de nodige metingen naar temperatuur, lichtsterkte, luchtvochtigheid, enzovoort. Ook dienen delen van de collectie beter verpakt te worden. Zo wordt gedacht aan het aanschaffen van zuurvrije mappen en dozen. Aan die maatregelen zal ook een timing worden voorgesteld die door het bestuur bekrachtigd dient te worden.

Er wordt ook gekeken om de bewaarplaats van delen van de collecties toe te wijzen op basis van hun kwetsbaarheid. Zo worden de archiefcollecties bewaard in de betere ruimtes.

c. Controle

Na de ingrepen zal er een regelmatige controle plaats vinden in de depot- en tentoonstellingsruimten. De objecten die worden binnengebracht worden eerst gecontroleerd op hun toestand en aanwezigheid van ongedierte en schimmels. Zo nodig worden passende maatregelen genomen.

3.2. Veiligheidszorg

a. Risicobeheer

Risicobeheer omvat het voorzien in de informatie, die het mogelijk maakt preventieve maatregelen te treffen, alsmede het beschikbaar hebben van de documentatie, die benodigd is voor het opstellen van calamiteitenplannen. In 2016 zal er een overzicht gemaakt worden van de mogelijke maatregelen die kunnen worden genomen om de veiligheid van de collectie te verbeteren.

b. Verzekering

- 1) De gemeente verzekert het gebouw.
- 2) De Semse heeft een verzekering voor burgerlijke aansprakelijkheid (Ethias).
- 3) De Semse heeft ook een vrijwilligersverzekering (via VI. Brabant).
- 4) Op dit ogenblik is er geen verzekering voor de inboedel.

3.3. Financieel beleid t.a.v. de collectie

De deelcollectieverantwoordelijken leggen jaarlijks verantwoording af aan het bestuur over het gevoerde beleid t.a.v. de collectie. Zo nodig kunnen voorstellen aan het bestuur worden gedaan. Financiële middelen kunnen worden besteed aan expositie, opslag, onderzoek, restauratie of uitbreiding. Indien de financiële toestand van de kring dat toelaat, worden desgevraagd financiële middelen beschikbaar gesteld om een verantwoord collectiebeleid te kunnen voeren.

3.4. Het gebouw

a De toestand van het gebouw

Bij haar stichting werd De Semse ondergebracht in de Schranshoeve te Epegem. Zij beschikte er onder meer over een tentoonstellingszaal en een grote opslagruimte op de zolders. Eind 1999 diende De Semse op zoek te gaan naar een nieuw onderkomen. Uiteindelijk werd gekozen voor de voormalige jongensschool te Zemst waar enkele lokalen vrij waren. Andere lokalen van het schoolgebouw werden toen nog ingenomen door de hoofdbibliotheek van Zemst. Vanaf 1 januari 2007 kon De Semse alle lokalen in gebruik nemen. De ruimtes werden gerenoveerd. Zo werd isolatie aangebracht.

Onder de gemeentelijke hoofdbibliotheek heeft de heemkundige kring twee depotruimtes in gebruik.

In 2015 werd gestart met de opmaak van een overzicht van de ruimtes, waar delen van de collectie zich bevinden. Tegelijk werd per ruimte opgenomen hoe die ingericht is en waar de collectie zich bevindt.

Op langere termijn voorziet de kring dat de huidige beschikbare tentoonstellingsruimte te beperkt is. Zij zal daartoe contact opnemen met de gemeente om te kijken wat mogelijke pistes kunnen zijn. Misschien is het mogelijk om dat te koppelen aan de mogelijke herbestemming van gebouwen voor de eredienst.

b. Depot

De toegang tot het depot wordt beperkt tot de betreffende deelcollectieverantwoordelijke of de vrijwilligers die daarvoor toelating kregen van de deelcollectieverantwoordelijke. Eten en drinken zijn uiteraard uit den boze.

Omwille van veiligheidsredenen worden bepaalde voorwerpen, bijvoorbeeld de Romeinse munten, buiten de gewone depots bewaard. Producten voor onderhoud worden niet langer bewaard op plaatsen waar zich ook delen van de collectie bevinden.

c Exposities en expositieruimten

Momenteel voorziet de kring geen acties op dit vlak. Voor de kring blijft het een aandachtspunt om bij het tonen van delen van de collectie, rekening te houden met een verantwoorde presentatie van kwetsbare museale objecten op een hedendaagse manier.

4. Collectieregistratie en -documentatie

4.1. Registratie

Basisregistratie van de collectie is te definiëren als het vastleggen van de basisgegevens van ieder object. Naar huidige museale maatstaven wil dat zeggen: instellingsnaam, inventarisnummer, objectnaam, titel, korte beschrijving, vervaardiger, datering, afmetingen, verwervingsgegevens, conditie, standplaats. Het is wenselijk dit verder uit te breiden met bijvoorbeeld literatuur- en

tentoonstellingsvermeldingen en andere relevante informatie over het object. Voor publicaties en archieven wordt eveneens gekeken naar de mogelijkheden om de collectie te registreren op een correcte manier. Alle gegevens moeten worden bijgehouden. Het inventarisnummer is de sleutel tot de informatie van het object en moet derhalve uniek en permanent zijn. In 2016 zal men beginnen met een geautomatiseerde registratie. Daarbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheid om samen te werken met andere erfgoedspelers.

4.2. Documentatie over de collectie

Documentatie omvat:

- De collectieadministratie (registratie en documentatie van de objecten uit de collectie en het toegankelijk maken van het gegevensbestand voor informatie, presentatie en onderzoek) en de zorg voor de bibliotheek.
- Collectiedocumentatie betreft alle informatie over de objecten en de deelcollecties die verder gaat dan de collectieregistratie. De documentatie bestaat uit correspondentie, artikelen, literatuur en verwervingsgegevens in relatie tot het object, restauratieverslagen, documenten en contracten van bruikleenverkeer, biografische informatie over kunstenaars en beeldmateriaal.

Die documentatie wordt centraal bewaard in het archief van de kring. In de toekomst wordt de literatuur die meer context schetst over de collectie voorwerpen, opgenomen in het systeem waarin de collectie publicaties is opgenomen. De fysieke bewaring wordt op dezelfde manier aangepakt als die van de publicaties.

5. Gebruik van de collectie

Bij het gebruik van de collectie kan worden gedacht aan verschillende doeleinden zoals: presentatie; studie, educatie, onderzoek en interesse.

5.1. Raadpleging ter plaatse

Voor de voorwerpen maken we een onderscheid tussen de museale en niet-museale objecten. Tot de museale objecten behoren die welke in de vaste opstelling staan, die regelmatig geëxposeerd worden of die nooit het depot verlaten. Dat onderscheid is nodig om de conserveringsprioriteit te bepalen. Er is een duidelijke scheiding gemaakt tussen museale en niet-museale objecten:

- de museale objecten willen we allen geregistreerd hebben tot de laatste stand van eventuele schenkingen en staan in tentoonstelling of in depot.
- de niet-museale objecten zijn beschikbaar voor educatie (zoals voor educatieve activiteiten, decoratie (in de café bijvoorbeeld), jeugdactiviteiten, cursussen en verkoop).

Voor de andere deelcollecties geldt steeds dat iedereen die in principe gratis ter plaatse kan raadplegen. Uitzonderingen kunnen evenwel door de deelcollectieverantwoordelijke worden bepaald als gevolg van privacywetgeving, afspraken met de schenker, fysieke toestand,... Wie het oordeel van de deelcollectieverantwoordelijke in dat geval wenst te betwisten, dient zich te richten tot het bestuur van de vereniging.

De kring kan een huishoudelijk reglement voor consultatie opmaken.

5.2. Handelingsbevoegdheid

De bevoegdheid voor wie welke handelingen betreffende de collectie verricht en wie toegang heeft tot het depot berust bij de deelcollectieverantwoordelijken, in samenspraak met de voorzitter. Uitgangspunt is dat het depot geen publieksfunctie heeft en dat niet-medewerkers geen toegang hebben.

5.3. Bruikleenverkeer

Delen van de collectie worden hooguit tijdelijk uitgeleend / verhuurd. De betreffende deelcollectieverantwoordelijke ziet erop toe dat het geleende/verhuurde onder de juiste omstandigheden wordt vervoerd en tentoongesteld, met in achtneming van de overige voorwaarden als genoemd in het bruikleenformulier. Het gebruik van voorwerpen tijdens promotionele activiteiten dan wel bruiklenen in niet-museale omgevingen geschiedt alleen met niet-museale objecten. In geval van betwisting beslist het bestuur.

5.4. Presentatie en exploitatie

De heemkundige kring wil in zijn museum enkele aspecten van de geschiedenis van Zemst naar voor brengen. Daarmee wordt expliciet gekozen om geen thema-museum te worden. Zo behoudt de kring een openheid naar alle mogelijke onderwerpen. Door te werken met tijdelijke tentoonstellingen laten we ook toe om wat in depot zit kenbaar te maken.

De deelcollecties worden online ingevoerd en zijn ter inzage op www.desemse.be en op www.erfgoedplus.be

Een gedeelte van de collectie wordt getoond in de Beeldbank van Mechelen (<http://www.beeldbankmechelen.be/>).

De beperkte ruimte verhindert om alle objecten tegelijkertijd in een expositie te tonen. Daardoor moeten keuzes worden gemaakt die weer afhankelijk zijn van de hoeveelheid mankracht die beschikbaar is. Elke expositiewisseling kost tijd en inzet. Daarnaast moet bij het exposeren rekening worden gehouden met de hoeveelheid licht die een object mag ondergaan.

a. Tijdelijke tentoonstellingen

Jaarlijks wordt gestreefd naar een tijdelijke tentoonstelling. Die exposities worden samengesteld op basis van voorwerpen uit het depot of andere collecties en zijn al dan niet thematisch of verbonden aan de actualiteit of een lokaal/regionaal/nationaal onderwerp. Dat kan al dan niet aansluiten bij een groter evenement zoals Erfgoeddag. Steeds dient er een link te zijn met het werkgebied van de kring, namelijk Zemst.

Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van financiële middelen, de infrastructuur en de inzetbaarheid van de vrijwilligers.

De kring staat ook open voor voorstellen aangaande het organiseren van een thematentoonstelling door andere organisaties. Dat kan zowel in de ruimtes die gebruikt worden door de kring als daarbuiten.

b. Looproute

De looproute binnen het museum is te volgen via het doorlopen van opeenvolgende ruimtes.

c. Presentatie

De presentatie is opgebouwd uit vitrines met objecten, begeleid van teksten en beeldmateriaal, modellen. Momenteel is er voor de deelcollectie 'Rijkswacht' een film die afgespeeld wordt. Voor de deelcollectie 'Bos van Aa' zijn er twee schermen. Op het ene scherm kan je voorwerpen vergroot afgebeeld bekijken. Op het andere scherm krijg je meer achtergrondinformatie over de deelcollectie.

d. Duiding

Voor het publiek zijn tekstborden met de feitelijke gegevens toegevoegd. Er wordt gestreefd naar uniforme belettering. Daarnaast is er ook aandacht voor de lettergrootte en de beknoptheid van de tekst.

e. Publicaties

De kring publiceert informatie over de collectie via de Nieuwsbrief en publicaties over specifieke onderwerpen. Zo wordt via het bedanken van de schenkers in de nieuwsbrief ook het voorwerp vermeld. Bij een tijdelijke tentoonstelling maakt men bij voorkeur een brochure op.

6. Samenvatting en actiepunten

Heemkundige kring 'de Semse' beschikt over diverse unieke objecten, waarvan sommigen representatief zijn voor de regio. Terugkijkend op de verzamelactiviteiten wordt duidelijk dat de collectie erg veelzijdig is. Naast het verzamelen dient de komende jaren ingezet te worden op het registreren en ontsluiten van de bestaande collectie. Bij het uitbreiden van de collectie moet elke aanwinst de collectie inhoudelijk versterken. Kwaliteit en inhoud gaan zonder meer boven kwantiteit en vorm. Aansluitend bij de missie van de kring wordt de persoonlijke ontwikkeling van het publiek gestimuleerd door 'educatie en interactie' als integraal onderdeel te zien van de collectiepresentatie.